

УДК 376-056.2/3 (035)

DOI:

Галина Білавич, доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки початкової освіти
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
Світлана Мальона, кандидат наук з фізичного виховання та спорту,
доцент кафедри теорії та методики фізичної культури та спорту
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
Ярослава Костащук, студентка
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

ІНКЛЮЗИВНЕ НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ КРІЗЬ ВИМІР СЬОГОДЕННЯ

Стаття присвячена висвітленню тенденцій розвитку інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами (ООП) в Україні на сучасному етапі. Стверджується, що державна освітня політика, курс України на євроінтеграцію, нормативно-правові зміни – усе це слугує формуванню нової філософії в українському суспільстві щодо учнів з ООП, проте стан реального поширення інклюзивної освіти в Україні є децю низьким. На основі вивчення джерельної бази, власних спостережень за освітнім процесом дітей з ООП у загальноосвітній школі, практики впровадження інклюзивної освіти в сільській місцевості виокремлено низку проблем, які трапляються на шляху розвитку інклюзивної форми навчання.

Ключові слова: інклюзивне навчання; діти з особливими освітніми потребами; Національна стратегія розвитку інклюзивної освіти; інклюзивні класи.

Рис. 3. Табл. 1. Літ. 7.

Halyna Bilavych, Doctor of Sciences (Pedagogy), Professor of the Pedagogy of Primary Education Department,
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University
Svitlana Malona, Ph.D. (Physical Education and Sports), Associate Professor of the Theory and
Methods of Physical Culture and Sports Department,
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University
Yaroslava Kostashchuk, Student of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

INCLUSIVE EDUCATION OF CHILDREN WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS THROUGH THE DIMENSION OF THE PRESENT

In Ukraine, as in the world as a whole, inclusive education is being introduced, and the number of students with special educational needs (SEN) studying in special classes of general secondary education institutions is increasing. The State educational policy, Ukraine's course towards European integration, normative and legal changes – all this serves to form a new philosophy in Ukrainian society regarding students with SEN. However, the state of the real spread of inclusive education in Ukraine is somewhat low, as of 2015/2016. More than 50,000 children with SEN were out of quality education and socialization. The National Strategy for the Inclusive Education Development for 2020–2030 defines special conditions that need to be created for the successful education (upbringing) of children with SEN. In particular, these are: special educational programs and teaching methods, textbooks, manuals and didactic and visual materials, technical means of teaching collective and individual use (including special), means of communication, sign language translation in the implementation of educational programs, as well as pedagogical, psychological and pedagogical, medical, social and other services that provide a barrier-free living environment. The issue of staffing, building a holistic system of training, retraining and advanced training of specialists using foreign and domestic experience is urgent; maximum use of opportunities of educational, scientific, public organizations, system of private business education, active and interactive technologies of training, internships in Ukraine and abroad, etc. Based on the study of the source base, observations of the educational process of children with SEN in secondary school, the practice of implementing inclusive education in rural areas, a number of problems in the development of inclusive education are identified. Thus, inclusive education and upbringing of children with SEN is a long-term strategy that is considered not as a local area of work, but as a systematic approach to organizing the activities of the general education system in all areas in general.

Keywords: inclusive education; children with special educational needs; National Strategy for inclusive education development; inclusive classes.

Постановка проблеми. Сучасна особистості, що розвивається, яка потребує система шкільної освіти орієнтована розуміння її інтересів і прав та поваги до них. На на гуманістичний підхід до дитини як перший план висувається ідея створення

ІНКЛЮЗИВНЕ НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ КРІЗЬ ВИМІР СЬОГОДЕННЯ

оптимальних умов розвитку особистості школяра з особливими освітніми потребами (ООП), формування його активності. Учень початкової школи з ООП повинен відчувати себе активним діячем освітнього процесу, завдання якого сприяти створенню умов, які відкривають дитині можливість самостійних дій з освоєння навколишнього світу, здобуття освіти, розвитку творчих здібностей, соціалізації, підготовки до життя і подальшого навчання. У проєкті Національної стратегії розвитку інклюзивної освіти на період 2020–2030 рр. визначено нові концептуальні підходи до освіти дітей з обмеженими можливостями в розвитку, упровадження в практику ідей інтегрованого навчання і виховання дітей з ООП з однолітками, які нормально розвиваються [6]. У зв'язку з цим забезпечення реалізації права дітей з обмеженими можливостями здоров'я на освіту розглядається одним з найважливіших завдань державної політики України не тільки в галузі освіти, а й у сфері демографічного та соціально-економічного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Українські та зарубіжні вчені активно досліджують різні аспекти організації та функціонування інклюзивного освітнього середовища (ІОС), особливостей інклюзивної освіти: до прикладу, учені А. Колупаєва, Г. Нікуліна, Л. Сердюк, П. Таланчук та ін. обґрунтовують концептуальні засади навчання учнів з ООП в інклюзивному шкільному середовищі; науковці С. Дерябо, Є. Клімов, В. Лебедев, В. Орлов, В. Панов, В. Рубцов, Н. Селіванова, В. Слободчиков, С. Тарасов, В. Ясвін та ін. аналізують створення різних концептуально-структурних моделей ІОС; дослідники Н. Борисова, Е. Данілавічюте, А. Колупаєва, Н. Компанець, С. Литовченко, М. Малофеев, Л.

Шипіцина та ін. розглядають проблеми взаємодії фахівців психолого-педагогічного профілю у межах ІОС тощо.

Мета статті – проаналізувати стан інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами та виокремити педагогічні умови забезпечення успішності цього процесу.

Виклад основного матеріалу. Кожна школа за своєю філософією має бути інклюзивною, що передбачає її готовність у будь-який час прийняти кожну дитину з ООП, прагнення створити їй максимально сприятливе освітнє середовище, що слугуватиме розвитку її потенціалу [2; 4]. Згідно з даними Міністерства освіти та науки України, збільшуються видатки на державну підтримку дітей з ООП, до прикладу, 2017 р., відповідно до Закону України “Про Державний бюджет України на 2017 рік”, на осіб з особливими освітніми потребами держава асигнувала 209458,3 тис. гривень [1; 3]. Це засвідчує увагу нашої країни й реальні кроки МОН України до осіб з ООП.

За результатами нашого аналізу ухвалених листів, розпоряджень, постанов законодавчої влади про організацію навчання, опіку, підтримку дітей з ООП упродовж 2009–2021 рр. [1; 3; 7] зроблено висновок про належне нормативно-правове підґрунтя для здобуття освіти такою категорією дітей (рис. 1 увиразнює динаміку законодавчого забезпечення освіти осіб з ООП).

Про європейсько зорієнтовану соціальну освітню політику України засвідчує і зменшення кількості мережі інтернатних закладів, дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Упродовж 2011–2017 мережа інтернатних закладів для такої категорії дітей істотно зменшилася, до прикладу, кількість дитячих будинків зменшилася на 67 % та шкіл-інтернатів для дітей, які перебувають у них, – на 86 %. 2016/2017 н. р. (порівняно з 2015/2016 н. р.) на 5,1 % зменшилася

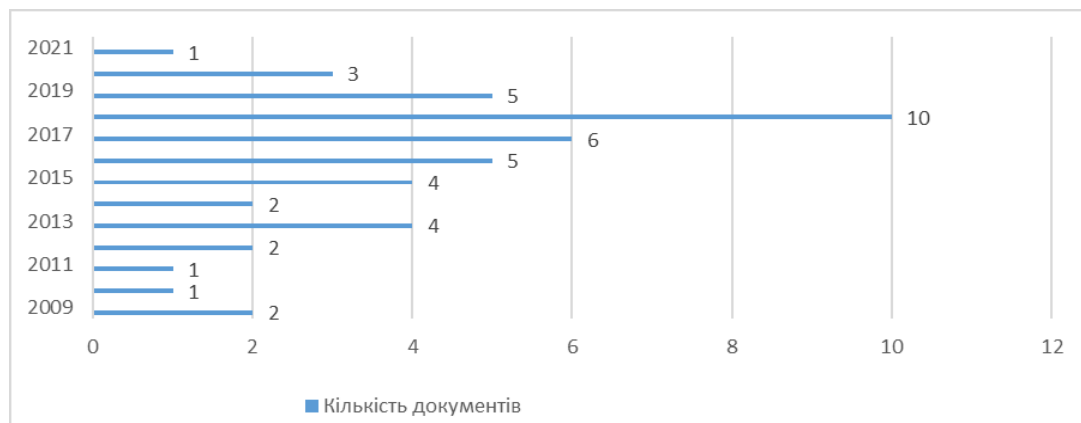

Рис. 1. Листи, накази МОН України, які регламентують навчання дітей з ООП (2009–2021)

**ІНКЛЮЗИВНЕ НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ
КРІЗЬ ВИМІР СЬОГОДЕННЯ**

кількість спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів та кількість учнів у них (з 32,6 тис. до 31,7 тис.) [1; 3; 7]. Ця тенденція триває і сьогодні. У силу різних причин за цей період на 22,4 % збільшилася мережа навчально-реабілітаційних центрів, тобто закладів освіти для дітей зі складними порушеннями розвитку, а також учнів у них. Така ж динаміка простежується стосовно охоплення дітей з ООП навчанням у інклюзивних спеціальних класах загальноосвітніх шкіл (табл. 1). Так, на 7 % (з 5,3 тис. до 5,7 тис.) збільшилася кількість учнів з ООП, для яких навчально-виховний процес організовано в спеціальних класах загальноосвітніх шкіл за місцем проживання.

Отже, в Україні, як і загалом у світі, простежуємо стійку оптимізацію закладів інституційного виховання, що передовсім зумовлено впровадженням інклюзивного навчання та збільшенням кількості учнів з ООП, що навчаються у спеціальних класах закладів загальної середньої освіти. Державна освітня політика, курс України на євроінтеграцію, нормативно-правові зміни – усе це слугує формуванню нової філософії в українському суспільстві щодо учнів з ООП. Що стосується Івано-Франківщини, Харківщини, Миколаївщини, то тут темпи охоплення інклюзивним навчанням учнів відрізняються від середніх

**Таблиця 1.
Охоплення дітей з ООП навчанням у інклюзивних класах загальноосвітніх шкіл (порівняння станом на 2015/2016, 2016/2017, 2020/2021 н. р. [1; 3; 7])**

Рік	Кількість інклюзивних класів у ЗЗО	Кількість учнів з ООП, які відвідують ЗЗО
2015/2016	1 518	2 720
2016/2017	2 715	4 180
2020/2021	18 681	25 078

Згідно з офіційними даними, в Україні 2020 р. функціонувало 635 інклюзивно-ресурсних центрів, 43 % шкіл мають інклюзивні класи (18 687 класів), де навчаються 25 078 учнів. Забезпечено безперешкодний доступ для осіб з ООП у 11 775 закладах загальної середньої освіти. Збільшено кількість ставок асистентів учителя – 17 215 асистентів [5]. За офіційними даними, у виразненні в табл. 1, унаслідок розвитку інклюзивного навчання впродовж останніх п'яти років у понад 6 разів зросла кількість учнів з ООП, охоплених інклюзивним навчанням, а в 7 разів – кількість інклюзивних класів у закладах середньої освіти. Такі ж якісні і кількісні зрушення відбулися у кадровому забезпеченні інклюзивного навчання: якщо 2016/2017 н. р. працювали 1 825 асистентів із дітьми з ООП, то 2020/2021 н. р. ця кількість сягнула позначки 17 215 [5].

загальнодержавних показників (рис. 2), вони є доволі низькими [1; 3; 7].

Приблизно такою ж є й ситуація з кількістю інклюзивних, спеціальних класів та дітей у них у розрізі різних регіонів станом на 2016/2017 н. р. На Івано-Франківщині, до прикладу, простежується тенденція щодо збільшення таких класів, але динаміка порівняно з окремими областями України є не такою виразною, інакше кажучи, ці темпи доволі повільні (рис. 3).

Попри те, що Україна зробила потужний крок уперед щодо становлення, розвитку та функціонування інклюзивної освіти, незважаючи на численні зміни в законодавчих документах і нормативно-правовому полі щодо підтримки інклюзивного навчання дітей з ООП, стан реального поширення інклюзивної освіти в державі є дещо низьким, позаяк станом на 2015/2016 н.р.

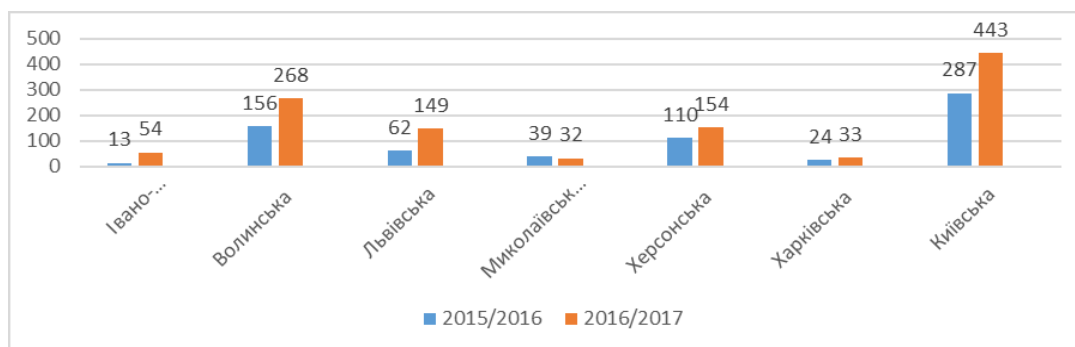

Рис. 2. Охоплення інклюзивним навчанням учнів з ООП в окремих регіонах України

**ІНКЛЮЗИВНЕ НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ
КРІЗЬ ВИМІР СЬОГОДЕННЯ**

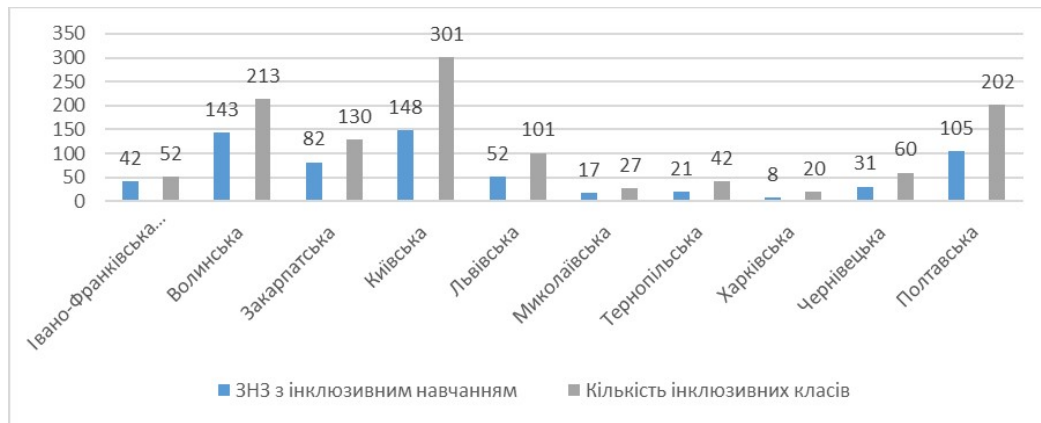

Рис. 3. Кількість інклюзивних, спеціальних класів та дітей у них в окремих регіонах України станом на 2016/2017 н. р. [1; 3; 7]

понад 50 тисяч дітей з ООП перебували поза якісною освітою та соціалізацією [7].

У Національній стратегії розвитку інклюзивної освіти на 2020–2030 рр. [6] визначено спеціальні умови, які необхідно створити для успішного навчання (виховання) дітей і підлітків з обмеженими можливостями здоров'я. Зокрема, це: спеціальні освітні програми та методи навчання, підручники, навчальні посібники, дидактичні та наочні матеріали, технічні засоби навчання колективного й індивідуального користування (включаючи спеціальні), засоби комунікації та зв'язку, сурдопереклад у процесі реалізації освітніх програм, а також педагогічні, психолого-педагогічні, медичні, соціальні та інші послуги, що забезпечують безбар'єрне середовище перебування і життєдіяльності, без яких освоєння освітніх програм особами з обмеженими можливостями здоров'я неможливе (утруднене) [6].

Сьогодні з-поміж проблем інклюзивного навчання в Україні постало питання кадрового забезпечення, а також такі, як побудова цілісної системи навчання, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців з опорою на передовий міжнародний і український досвід; максимальне використання можливостей освітніх, наукових, громадських організацій, системи приватної бізнес-освіти, активних та інтерактивних технологій навчання, стажувань в Україні та за кордоном; створення сучасної системи атестації фахівців і присвоєння кваліфікаційних категорій, використання сучасних мотиваційних технологій, ефективних форм оплати праці та ін.

На основі вивчення джерельної бази, власних спостережень за освітнім процесом дітей з ООП у загальноосвітній школі, практики впровадження інклюзивної освіти в сільській місцевості

виокремлено низку проблем, складностей, перешкод, які зустрічаються на шляху розвитку інклюзивної форми навчання. Наведемо деякі з них: стихійна інтеграція в загальноосвітній заклад, неготовність педагогів працювати з будь-якою дитиною з ООП; для більшості освітніх установ проблема інклюзії є, на жаль, не актуальна (це призводить до того, що установи, які уже функціонують не справляються зі зростаючим запитом населення і тяжіють у бік відповідного корекційного освітнього закладу); недостатня матеріально-технічна база для дітей з ООП, відсутність необхідних приміщень, засобів освіти та дозвілля; невикористовуваність нормативних документів на рівні як освітніх програм, так і на рівні документів, які регламентують фінансове, юридичне забезпечення освітнього процесу, у тому числі, при переході з системи в систему, з рівня на рівень; потребує ухвалення Національна стратегія розвитку інклюзивної освіти на 2020–2030 рр; високі академічні вимоги, що пропонуються учневі з ООП українською освітньою системою, спричиняють проблеми з адаптацією програми середньої школи до потреб дитини з особливостями в розвитку; недостатнє забезпечення відповідними працівниками загальноосвітньої школи з інклюзивними класами, відсутність належної підготовки усього педагогічного колективу; не завжди приділяється належна увага з боку вищої школи педагогічним колективам загальноосвітньої школи з інклюзивними класами, здебільшого навчання у виші має дискретний характер, не відповідає потребам практики; у систему підготовки вчителів масових загальноосвітніх шкіл вводиться недостатньо дисциплін, що сприяють розумінню майбутніми педагогами різних рівнів готовності дітей до навчання, специфіки роботи з учнями з

ООП; відсутня якісна комплексна діагностика дитини з ООП; відсутня належна кількість високопрофесійних різнопрофільних фахівців (дефектологів, логопедів, соціальних педагогів, реабілітологів тощо) для роботи з дітьми з ООП, особливо в сільській школі; не завжди чітко розроблена індивідуальна траєкторія освіти дитини з ООП; недостатня діяльність ресурсного центру інклюзивного навчання при ОТГ; слабе залучення потенціалу фахівців корекційних шкіл, практично відсутня взаємодія між фахівцями звичайних і корекційних установ, а це сприяло б якнайкращому розумінню проблем відхилень у дитячому розвитку; необхідне залучення методичного потенціалу консультантів психолого-медико-педагогічних комісій, працівників інклюзивно-ресурсних центрів, оскільки психологічний центр не може бути повноцінним ресурсом для ЗСО в підготовці методичного супроводу предметного викладання; розвиток волонтерського руху в закладах освіти учнів з ООП потребує особливої актуалізації; розвиток батьківського руху може допомогти програмам співпраці, батьків та школи, результатом активності батьків, школи, ресурсного центру, волонтерів можуть стати курси позитивного партнерства і форум для батьків; недостатньо враховано наступність початкової та середньої ланки освіти (а також вищої) для дітей з ООП, у процесі переходу до середньої школи проблеми організації інклюзивної освіти тільки загострюються й ускладнюються, зокрема, істотно жорсткіше (і в громадській свідомості, і в нормативно-документальному оформленні) ставляться вимоги до освітніх програм і їх результатів, тощо.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, інклюзивне навчання та виховання дітей з ООП – це довгострокова стратегія, що розглядається не як локальна ділянка роботи, а як системний підхід в організації діяльності загальноосвітньої системи в усіх напрямках загалом. Інклюзивна форма навчання стосується всіх суб'єктів освітнього процесу: дітей з ООП і їх батьків, нормального розвитку учнів і членів їх сімей, учителів та інших фахівців освітнього простору, адміністрації, структур додаткової освіти, ОТГ тощо. Тому діяльність загальноосвітнього закладу має бути спрямована не тільки на створення спеціальних умов для навчання і виховання дитини з ООП, а й на забезпечення взаємодії розуміння як між педагогами (фахівцями в галузі корекційної і загальної педагогіки), так і між учнями з ООП і їх здоровими однолітками. Важливо створити

систему підготовки педагогічного та батьківського співтовариства, інших дітей до прийняття дітей з ООП, формування толерантності (курси позитивного партнерства, система тренінгів для вчителів тощо); сприяти підготовці, підвищенню кваліфікації та перепідготовці фахівців; продовжувати розробку блоків освітніх програм для завдань різнорівневого навчання дітей відповідно до їх можливостей (для підготовчої групи ЗДО, на етапах початкової та середньої школи). Доцільно створити всередині різнорівневих освітніх програм для учнів з ООП різноманітні типові індивідуалізовані плани навчання і виховання. Урешті, потрібно випрацювати модель державної установи, яка б здійснювала комплексний розвиток дітей з ООП, що включає освітню, психологічну, емоційну і соціальну підтримку сім'ї, забезпечити наступність дошкільної та загальної освітньої ланки для дітей з ООП через включення їх до загального освітнього простору, надавати консультативну допомогу фахівцям системи освіти, охорони здоров'я та соціального захисту у сфері адаптації до українських освітніх умов новітніх зарубіжних технологій і методик реабілітації дітей з ООП, що уможливають максимально реалізувати їх потенціал. Подальшого розгляду потребує питання теоретико-методологічних засад функціонування інклюзивного освітнього середовища в початковій школі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Відповідаємо на запитання. Інклюзивне навчання. URL: <https://nus.org.ua/questions/vidpovidayemo-na-zapytannya-inklyuzyvne-navchannya/>
2. Інклюзивна освіта. Підтримка розмаїття у класі: практ. посіб. / Тім Лорман, Джоан Деппелер, Девід Харві; пер. з англ. Київ: СПД-ФОІ. С. Парашин, 2010. 296 с.
3. Інклюзивна освіта в Україні: статистичні дані. URL: <http://rpio.ipro.kubg.edu.ua/?p=2953>
4. Колупасва А. Діти з особливими потребами в загальноосвітньому просторі: початкова ланка: путівник для педагогів: навч.-метод. посіб. Київ: АТОПОЛ, 2010. 96 с.
5. Міністр Сергій Шкарлет наголосив на важливості затвердження Національної стратегії розвитку інклюзивної освіти на 2021–2031 роки. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/ministr-sergij-shkarlet-nagolosiv-na-vazhливosti-zatverdzhennya-nacionalnoyi-strategiyi-rozvitku-inklyuzivnoyi-osviti-na-20212031-roki>
6. Національна стратегія розвитку інклюзивної освіти на 2020-2030 роки. URL: <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2019/07/210719-strategiya-inklyuziya.pdf>
7. Просто про інклюзивну освіту. URL: [HTTPS://MON.GOV.UA/UA/PROSTO-PRO-INKLYUZIVNU-OSVITU](https://mon.gov.ua/ua/prosto-pro-inklyuzivnu-osvitu)

**МОВНО-КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ УЧИТЕЛЯ –
КОУЧА, МЕНТОРА, ТЬЮТОРА, ФАЛІСАТОРА
(на прикладі програми “Освітологія”)**

REFERENCES

1. Vidpovidaemo na zapytannia [We answer the questions]. *Inclusive education*. Available at: <https://nus.org.ua/questions/vidpovidayemo-na-zapytannya-inklyuzyvne-navchannya/> [in Ukrainian].
2. Inklyuzyvna osvita (2010). [Inclusive education]. *Supporting diversity in the classroom*. / Tim Lorman. Dzhohan Deppeler, Devid Kharvi; translation from English. Kyiv: SPD-FO I. S. Parashyn, 296 p. [in Ukrainian].
3. Inklyuzyvna osvita v Ukraini: statystychni dati [Inclusive education in Ukraine: statistics.]. Available at: <http://rcpio.ipko.kubg.edu.ua/?p=2953> [in Ukrainian].
4. Kolupaeva, A. (2010). Dity z osoblyvymy potrebamy v zahalnoosvitnomu prostori: pochatkova lanka: putivnyk dlia pedahohiv: navch.-metod. posib. [Children with special needs in the general educational space: primary level: a guide for teachers]. Kyiv, 96 p. [in Ukrainian].
5. Ministr Serhii Shkarlet naholosyv na vazhlyvosti zatverdzhennia Natsionalnoi stratehii rozvytku inklyuzyvnoi osvity na 2021–2031 roky [Minister Serhii Shkarlet stressed the importance of approving the National Strategy for the Development of Inclusive Education for 2021–2031]. Available at: <https://mon.gov.ua/ua/news/ministr-sergij-shkarlet-nagolosiv-na-vazhlyvosti-zatverdzhennya-nacionalnoyi-strategiyi-rozvitku-inklyuzivnoi-osviti-na-20212031-roki> [in Ukrainian].
6. Natsionalna stratehiia rozvytku inklyuzyvnoi osvity na 2020–2030 roky [National strategy for the development of inclusive education for 2020–2030]. Available at: <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2019/07/210719-strategiya-inklyuziya.pdf>.
7. Prosto pro inklyuzyvnu osvitu [Just about inclusive education]. Available at: [HTTPS://MON.GOV.UA/UA/PROSTO-PRO-INKLYUZIVNU-OSVITU](https://mon.gov.ua/ua/prosto-pro-inklyuzivnu-osvitu) [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 24.08.2021

УДК 378.141.82

DOI:

*Людмила Зеленська, доктор педагогічних наук,
професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки
Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди*

**МОВНО-КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ УЧИТЕЛЯ –
КОУЧА, МЕНТОРА, ТЬЮТОРА, ФАЛІСАТОРА
(на прикладі програми “Освітологія”)**

У статті представлено пропозиції щодо формування соціально і професійно значимих мовно-комунікативної компетентності учителя сучасної української школи на прикладі аналізу освітньо-професійної програми “Освітологія”, для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти, галузь знань – освітні, педагогічні науки. Автором через призму нових ролей учителя – коуча, тьютора, ментора, фалісатора – схарактерезовано компоненти мовно-комунікативної компетентності.

Перспективою подальшого розроблення означеної проблеми визначено питання попередження і коригування патернів – стереотипів мовно-комунікативних взаємодій у системі “учитель – учень”.

Ключові слова: *вчитель; гучкі навички; компетентність; коуч; ментор; мовно-комунікативна; освітньо-професійна програма; освітологія; особистість; тьютор; фалісатор.*

Лит. 11.

*Liudmyla Zelenska, Doctor of Sciences (Pedagogy), Professor,
Professor of the Pedagogy Department,
Kharkiv Hryhoriy Skovoroda National Pedagogical University*

**LANGUAGE AND COMMUNICATIVE COMPETENCE OF TEACHER – COACH,
MENTOR, TUTOR, FALCITATOR
(on the example of the “Enlightenment” program)**

The article presents proposals for the formation of socially and professionally significant language and communication competencies of teachers of modern Ukrainian schools on the example of analysis of educational and professional program “Education” for students of the second (master’s) level of higher education, field of knowledge – educational, pedagogical sciences.

The author through the prism of components of language and communicative competence: developing new roles of teacher, coach, tutor, mentor; facilitator through workshops close to the realities of future professional activity, the formation of skills to apply, apply acquired knowledge in new situations of uncertainty and problems.

The components of the educational and scientific program from the standpoint of a transdisciplinary model of learning are analyzed. This model involves studying a specific problem in the field of knowledge 01 Education / Pedagogy and creating a project to solve it in a common research space.